Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (šeštoji kolegija) SPRENDIMAS

2021 m. gegužės 12 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vienodas požiūris į moteris ir vyrus socialinės apsaugos srityje – Direktyva 79/7/EEB – 4 straipsnio 1 dalis – Diskriminacija dėl lyties – Nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatytas pensijos priedas už motinystę moterims, turinčioms tam tikrą skaičių vaikų – Šio pensijos priedo nesuteikimas moterims, paprašiusioms išleisti į išankstinę pensiją – Direktyvos 79/7/EEB taikymo sritis“

Byloje C-130/20

dėl *Juzgado de lo Social no 3 de Barcelona* (Barselonos darbo teismas Nr. 3, Ispanija) 2020 m. kovo 4 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2020 m. kovo 9 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

YJ

prieš

Instituto Nacional de la Seguridad (INSS)

TEISINGUMO TEISMAS (šeštoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas L. Bay Larsen, teisėjai C. Toader ir M. Safjan (pranešėjas),

generalinė advokatė J. Kokott,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– YJ, atstovaujamos *abogada* L. Ripoll Sans,

– *Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)*, atstovaujamo A. R. Trillo García ir P. García Perea,

– Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos M. J. Ruiz Sánchez,

– Europos Komisijos, atstovaujamos C. Valero ir I. Galindo Martín,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinės advokatės nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

* Proceso kalba: ispanų.

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyvos 79/7/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklaus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje (OL L 6, 1979, p. 24; 2004 m. specialus leidimas lietuvių k., 1 sk., 5 t., p. 215) 4 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant YJ ir *Instituto Nacional de la Seguridad Social* (Nacionalinis socialinės apsaugos institutas, Ispanija) (toliau – INSS) ginčą dėl šio instituto atsisakymo prie išankstinės senatvės pensijos skirti jai priedą už motinystę.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Direktyvos 79/7 pirmoje ir antroje konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„kadangi 1976 m. vasario 9 d. Tarybos direktyvos 76/207/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo taikymo įsidarbinimo, profesinio mokymo, pareigų paaukštinimo ir darbo sąlygų atžvilgiu [(OL L 39, 1976, p. 40; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 187)] 1 straipsnio 2 dalis numato, kad siekiant užtikrinti nuoseklų vienodo požiūrio principo įgyvendinimą socialinės apsaugos srityje, [Europos Bendrijų] Taryba [Europos Bendrijų] Komisijos siūlymu priima nuostatas, apibrėžiančias šio principo esmę, apimtį ir taikymo tvarką; kadangi [EEB] Sutartis nesuteikia būtinų įgaliojimų siekiant šio tikslo;

kadangi vienodo požiūrio principas socialinės apsaugos srityje visų pirma turėtų būti įgyvendintas įstatymų nustatytose sistemose, kurios numato apsaugą ligos, invalidumo, senatvės, nelaimingų atsitikimų darbe, profesinių ligų ir nedarbo atvejais, taip pat socialinės paramos sistemoje, tiek, kiek ši papildo arba pakeičia pirmiau nurodytas sistemas“.

4 Šios direktyvos 1 straipsnyje nustatyta:

„Šios direktyvos tikslas yra nuosekliai įgyvendinti vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą socialinio aprūpinimo srityje ir kitose socialinės apsaugos srityse, nurodytose 3 straipsnyje. Šis principas toliau vadinamas „vienodo požiūrio principu“.“

5 Minėtos direktyvos 4 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Vienodo požiūrio principas reiškia, kad negali būti jokios lyčių diskriminacijos, tiesioginės arba netiesioginės, ypač dėl santuokinės arba šeim[i]nės padėties, ir ypač susijusios su:

– socialinės apsaugos sistemų taikymo apimtimi [taikymo sritimi] ir galimybių naudotis jomis sąlygomis,

– įsipareigojimu mokėti įmokas ir įmokų dydžio apskaičiavimu,

– išmokų apskaičiavimu, įskaitant išmokų padidinimą sutuoktiniams ir išlaikomiems asmenims, taip pat sąlygomis, kurios reguliuoja teisės į išmokas trukmę ir išlaikymą.

2. Vienodo požiūrio principas nekeičia [neturi poveikio] su moterų apsauga dėl motinystės susijusioms] nuostat[oms].“

6 Tos pačios direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Ši direktyva nepažeidžia [neturi poveikio] valstybių narių teis[ei] netaikyti jos nuostatų šiais atvejais:

a) nustatant pensinį amžių senatvės ir ištarnauto laiko pensijoms gauti ir su tuo susijusias galimybes gauti kitas išmokas.

b) nustatant lengvatas, susijusias su senatvės pensijų sistemomis, kurios taikomos vaikus užauginusiems [auginusiems] asmenims, įgyjant teisę į išmokas nutraukus darbą ryšium su vaikų auginimu;

<…>“

Ispanijos teisė

7 *Ley General de la Seguridad Social* (Bendrasis socialinės apsaugos įstatymas), kurio konsoliduota redakcija patvirtinta 2015 m. spalio 30 d. *Real Decreto Legislativo 8/2015 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social* (Karaliaus įstatyminis dekretas Nr. 8/2015, kuriuo patvirtinama Bendrojo socialinės apsaugos įstatymo konsoliduota redakcija) (BOE, Nr. 261, 2015 m. spalio 31 d., p. 103291; toliau – LGSS), 60 straipsnyje „Priedas už motinystę prie socialinės apsaugos sistemos įmokomis grindžiamos senatvės pensijos“ numatyta:

„1. Dėl demografinio įnašo į socialinę apsaugą moterims, turinčioms biologinių ar įvaikintų vaikų ir pagal bet kurią socialinės apsaugos sistemą gaunančioms įmokomis grindžiamą senatvės, našlystės arba nuolatinio nedarbingumo pensiją, skiriamas pensijos priedas.

Šį priedą, kuris teisiškai visais atvejais laikomas įmokomis grindžiama valstybės pensija, sudaro suma, gaunama minėtų pensijų pradiniam dydžiui pritaikius nustatytą procentinę dalį, grindžiamą vaikų skaičiumi, pagal toliau nurodytą skalę:

a) turint 2 vaikus: 5 %;

b) turint 3 vaikus: 10 %;

c) turint 4 ar daugiau vaikų: 15 %.

Nustatant teisę į pensijos priedą ir jo dydį atsižvelgiama tik į tuos vaikus, kurie gimė arba buvo įvaikinti prieš įvykstant įvykiui, dėl kurio skiriama atitinkama pensija.

2. Jei pradinė paskirtosios pensijos suma viršija 57 straipsnyje nustatytą ribą nepritaikius priedo, pensijos ir priedo suma negali viršyti tos ribos, padidintos 50 % paskirto priedo.

Be to, jei paskirtosios pensijos suma pasiekia 57 straipsnyje nustatytą ribą pritaikius tik dalį priedo, suinteresuotoji turi teisę taip pat gauti 50 % priedo dalies, kuri viršija didžiausią tuo metu galiojančią ribą.

Tais atvejais, kai įstatymais ar kitais teisės aktais nustatyta viršutinė riba gali būti viršyta dėl kitų priežasčių, priedas apskaičiuojamas pagal šios dalies nuostatas, pradine pensijos suma laikant didžiausią tuo metu galiojančią sumą.

Jei pensija, prie kurios reikia pridėti priedą, gaunama susumavus draudimo laikotarpius *pro rata temporis* taikant tarptautinius teisės aktus, priedas apskaičiuojamas pagal teorinę sukauptą pensiją ir gautam rezultatui pritaikoma atitinkama *pro rata* dalis.

<…>

4. Pensijos priedas neskiriamas, kai suinteresuotoji savo noru išeina į išankstinę ar dalinę pensiją, kaip nurodyta atitinkamai 208 ir 215 straipsniuose.

Tačiau atitinkamas pensijos priedas skiriamas, kai iš dalinės pensijos pereinama prie visiškos pensijos, sulaukus nustatyto amžiaus.

<…>“

8 LGSS 208 straipsnyje „Savanoriškas išankstinis asmens išėjimas į pensiją“ nustatyta:

„1. Asmuo gali savo noru išeiti išankstinę į pensiją, jei įvykdyti šie reikalavimai:

a) yra ne daugiau nei dvejais metais jaunesnis nei nustatyto amžiaus, kuris kiekvienu atveju taikomas pagal 205 straipsnio 1 dalies a punktą; šiuo atveju netaikomi 206 straipsnyje nurodyti mažinimo koeficientai;

b) turi minimalaus 35 metų įmokų faktinio mokėjimo laikotarpio įrodymą; šiuo atveju neatsižvelgiama į su draudimo įmokomis susijusią *pro rata* dalį. Šiais išimtiniais tikslais atsižvelgiama tik į privalomosios karinės tarnybos arba ją pakeičiančios visuomeninės tarnybos trukmę, bet ne daugiau kaip vienų metų laikotarpį.

c) įvykdžius teisei į šią pensiją įgyti nustatytus bendruosius ir specialiuosius reikalavimus, gautinos pensijos dydis turi būti didesnis už minimalią pensiją, kuri priklausytų 65 metų amžiaus sulaukusiam atitinkamam asmeniui, atsižvelgiant į jo šeiminę padėtį. Jei neįvykdyti nustatyti reikalavimai, pasinaudoti šia išėjimo į išankstinę pensiją forma negalima.

<…>“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

9 2017 m. gruodžio 11 d. sprendimu INSS patenkino YJ prašymą dėl išėjimo į išankstinę pensiją ir skyrė pensiją nuo 2017 m. gruodžio 4 d. YJ apskundė šį sprendimą, ji teigė, kad INSS turėjo jai skirti LGSS 60 straipsnyje numatytą pensijos priedą už motinystę, nes ji turėjo tris vaikus.

10 2018 m. gegužės 9 d. sprendimu INSS atmetė šį skundą, motyvuodamas tuo, kad šis pensijos priedas už motinystę netaikomas tuo atveju, jei suinteresuotoji pasirenka išeiti į išankstinę pensiją; tada YJ kreipėsi į *Juzgado de lo Social no 3 de Barcelona* (Barselonos darbo teismas Nr. 3, Ispanija). Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme ji iš esmės tvirtina, kad LGSS 60 straipsniu diskriminuojamos moterys, kurios dėl to, kad pasirinko išeiti į išankstinę pensiją, negali gauti pensijos priedo už motinystę.

11 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas primena, kad 2019 m. gruodžio 12 d. Sprendime *Instituto Nacional de la Seguridad Social* (*Pensijos priedas motinoms*) (C-450/18, EU:C:2019:1075) Teisingumo Teismas nusprendė, kad LGSS 60 straipsnis, kuris nepatenka nei į Direktyvos 79/7 4 straipsnio 2 dalyje numatytos leidžiančios nukrypti nuostatos, nei į šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkte numatytos leidžiančios nukrypti nuostatos taikymo sritį, lemia pagal minėtą direktyvą draudžiamą tiesioginę diskriminaciją dėl lyties.

12 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas priduria, kad nėra jokios priežasties *mutatis mutandis* netaikyti Teisingumo Teismo tame sprendime pateiktų argumentų visoms moterims, kurių padėtis yra tokia pati, neatsižvelgiant į tai, nuo kada egzistuoja galimybė pasinaudoti pensijų sistema, pagal kurią mokamas toks pats pensijos priedas už motinystę, ar į tos galimybės formą.

13 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar LGSS 60 straipsnyje numatyta sistema, pagal kurią moterys, kurios, kaip YJ, pasirenka išeiti į išankstinę pensiją, kitaip nei tos, kurios išeina į pensiją sulaukusios įprasto teisės aktuose nustatyto amžiaus arba išeina į išankstinę pensiją dėl per jų profesinę karjerą vykdytos veiklos, negalios arba dėl to, kad jų darbo veikla nutrūko ne dėl nuo jų priklausančių priežasčių likus labai mažai laiko iki pensijos, atitinka Sąjungos teisės principą, garantuojantį vienodą požiūrį suprantamą plačiai, t. y. tiek į vyrus ir moteris, tiek vienodą moterų vertinimą, ir ar ši sistema nelemia tiesioginės diskriminacijos, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 79/7.

14 Šiomis aplinkybėmis *Juzgado de lo Social n. 3 de Barcelona* (Barselonos darbo bylų teismas Nr. 3) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar tokia teisės nuostata, kaip [LGSS] 60 straipsnio 4 dalis, pagal kurią moterims, kurios savo noru išeina į išankstinę pensiją, neskiriamas priedas už motinystę, priešingai nei toms, kurios savo noru išeina į pensiją būdamos įprasto teisės aktuose nustatyto amžiaus arba kurios į pensiją išeina anksčiau, bet dėl visą profesinę karjerą vykdytos veiklos, dėl negalios arba dėl to, kad turėjo nustoti dirbti nesulaukusios pensinio amžiaus dėl nuo jų nepriklausančių priežasčių, gali būti laikoma tiesiogine diskriminacija, kaip ji apibrėžta Direktyvoje 79/7?“

Dėl prejudicinio klausimo

15 Pirmiausia reikia pažymėti, kad prašyme priimti prejudicinį sprendimą jį pateikęs teismas bendrai mini Direktyvą 79/7, tačiau nenurodo šios direktyvos nuostatos ar nuostatų, kurias prašo išaiškinti.

16 Atsižvelgiant į tai, tiek iš pateikto klausimo formuluotės, tiek iš šio teismo prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktų paaiškinimų matyti, kad iš tikrųjų šiuo klausimu siekiama nustatyti, ar yra tiesioginė diskriminacija dėl lyties, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 79/7, kuri draudžiama pagal šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalį, kurioje nustatyta, kad vienodo požiūrio į vyrus ir moteris socialinės apsaugos srityje principas reiškia, kad nėra jokios diskriminacijos dėl lyties, nei tiesioginės, nei netiesioginės, ypač dėl santuokinės arba šeiminės atitinkamo asmens padėties.

17 Šiuo klausimu visų pirma primintina, kad pagal suformuotą jurisprudenciją, vykstant SESV 267 straipsnyje įtvirtintai nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo procedūrai, Teisingumo Teismas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui turi pateikti naudingą atsakymą, kuris leistų išspręsti jo nagrinėjamą bylą, ir tokiu atveju Teisingumo Teismui prireikus gali tekti performuluoti jam pateiktus klausimus (2020 m. kovo 3 d., Sprendimo *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 27 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

18 Todėl, siekiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti naudingą atsakymą, pateiktą klausimą reikia suprasti taip, kad juo iš esmės siekiama išsiaiškinti, ar Direktyvos 79/7 4 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta, kad moterys, turinčios bent du biologinius ar įvaikintus vaikus, turi teisę gauti pensijos priedą už motinystę, kai išeina į pensiją sulaukusios teisės aktuose nustatyto pensinio amžiaus arba išeina į išankstinę pensiją dėl tam tikrų įstatyme numatytų priežasčių, tačiau tokios teisės neturi, jei savo noru pasirenka išankstinę pensiją.

19 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Direktyvos 79/7 4 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka „tiesioginė diskriminacija dėl lyties“ turi būti suprantama kaip apimanti bet kurią situaciją, kai dėl lyties vienam asmeniui sudaromos mažiau palankios sąlygos, nei panašioje situacijoje yra, buvo ar būtų sudarytos kitam asmeniui (2018 m. birželio 26 d. Sprendimo *MB (Lyties pakeitimas ir senatvės pensija)*, C-451/16, EU:C:2018:492, 34 punktas). Tuo remiantis darytina išvada, jog tam, kad būtų tiesiogiai diskriminuojama „dėl lyties“, reikia, kad asmuo būtų nepalankiau vertinamas dėl jo priklausymo vyriškai ar moteriškai lyčiai.

20 Be to, reikia pažymėti, kad pagal Direktyvos 79/7 1 straipsnį, siejamą su jos pirma ir antra konstatuojamosiomis dalimis, ja siekiama laipsniškai įgyvendinti vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą socialinės apsaugos srityje. Beje, šios direktyvos 1 straipsnyje apibrėžtas sąvokos vartojimas tekste; jis patvirtina, kad toliau minėtos direktyvos tekste vartojama formuluotė „vienodo požiūrio principas“ turi būti suprantama kaip sutrumpinta nuoroda į „vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą socialinės apsaugos srityje“.

21 Todėl Direktyvos 79/7 4 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka „diskriminacija dėl lyties“ gali būti susijusi tik su darbuotojų vyrų ir darbuotojų moterų diskriminacijos atvejais.

22 Šiomis aplinkybėmis Direktyvos 79/7 4 straipsnio 1 dalis negali būti suprantama kaip Sąjungos teisės nuostata, užtikrinanti vienodą požiūrį suprantamą plačiai, t. y. ir tarp tos pačios lyties asmenų. Atvirkščiai, šioje nuostatoje nurodyta sąvoka „tiesioginė diskriminacija dėl lyties“ reiškia situaciją, kai darbuotojams taikomos mažiau palankios sąlygos dėl jų priklausymo vyriškai ar moteriškai lyčiai, palyginti su kitais panašioje padėtyje esančiais kitos lyties darbuotojais.

23 Šiuo atveju pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija susijusi su moterimi, kuri dėl to, kad pasirinko išeiti į išankstinę pensiją, negali gauti pensijos priedo už motinystę ir dėl to mano, kad yra vertinama mažiau palankiai nei moterys, kurios dėl to, kad išėjo į pensiją sulaukusios teisės aktuose nustatyto pensinio amžiaus arba išėjo į išankstinę pensiją dėl tam tikrų įstatyme numatytų priežasčių, gali gauti šį pensijos priedą.

24 Tačiau Direktyva 79/7 negali būti taikoma tokiai situacijai, nes kriterijus, dėl kurio atitinkamas pensijos priedas už motinystę neskiriamas moterims, kurios savo noru išeina į išankstinę pensiją, susijęs ne su atitinkamos darbuotojos lytimi, bet su jos galimybės išeiti į pensiją tvarka, todėl tariamas diskriminacinis požiūris nėra „dėl lyties“. Be to, nagrinėjama situacija susijusi ne su darbuotojų vyrų ir darbuotojų moterų diskriminacija, o su tariamu vienodo požiūrio į moteris nepaisymu.

25 Šios išvados nepaneigia 2019 m. gruodžio 12 d. Sprendimas *Instituto Nacional de la Seguridad Social (Pensijos priedas motinoms)* (C-450/18, EU:C:2019:1075), nors byla, kurioje priimtas tas sprendimas, buvo susijusi su tomis pačiomis nacionalinės teisės nuostatomis, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje. Iš tiesų toje byloje ieškovas pagrindinėje byloje buvo darbuotojas vyras, manantis, kad jis vertinamas mažiau palankiai nei darbuotojos moterys, nes jam buvo atsisakyta skirti pensijos priedą už motinystę dėl to, kad jis priklauso vyriškai lyčiai. Minėtame sprendime Teisingumo Teismas galėjo savo argumentus grįsti Direktyva 79/7 tiek, kiek tariamas vienodo požiūrio pažeidimas buvo susijęs su darbuotojais vyrais, palyginti su darbuotojomis moterimis, todėl jis buvo pagrįstas atitinkamo darbuotojo lytimi, o nagrinėjamu atveju taip nėra.

26 Šiomis aplinkybėmis reikia pažymėti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija nepatenka į Direktyvos 79/7 taikymo sritį.

27 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti taip: Direktyva 79/7 netaikoma nacionalinės teisės nuostatoms, kuriose numatyta, kad moterys, turinčios bent du biologinius ar įvaikintus vaikus, turi teisę gauti pensijos priedą už motinystę, kai išeina į pensiją sulaukusios teisės aktuose nustatyto pensinio amžiaus arba išeina į išankstinę pensiją dėl tam tikrų įstatyme numatytų priežasčių, tačiau tokios teisės neturi, jei savo noru pasirenka išankstinę pensiją.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

28 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (šeštoji kolegija) nusprendžia:

1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyva 79/7/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklaus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje netaikoma nacionalinės teisės nuostatoms, kuriose numatyta, kad moterys, turinčios bent du biologinius ar įvaikintus vaikus, turi teisę gauti pensijos priedą už motinystę, kai išeina į pensiją sulaukusios teisės aktuose nustatyto pensinio amžiaus arba išeina į išankstinę pensiją dėl tam tikrų įstatyme numatytų priežasčių, tačiau tokios teisės neturi, jei savo noru pasirenka išankstinę pensiją.

Parašai.